

Oponentský posudek na disertační práci

PhDr. Olgy Mrňové

Evaluace v terciárním vzdělávání

Aktuálnost tématu a pojetí disertační práce

Téma disertační práce považuji za velmi aktuální a dosud stále ještě nedostatečně rozpracované, ale zároveň široké. Z obsahu i úrovně posuzované práce je zřejmé, že autorce je problematika pedagogické evaluace blízká a velmi dobře se v ní orientuje.

Koncepce disertační práce je netradiční, neboť monograficky zpracovává vybrané aktuální otázky evaluace v terciárním vzdělávání. Opírá se o pečlivé studium naší a zahraniční literatury a autorčiny zkušenosti z evaluačních procesů na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné školy ekonomické ve Zlíně. PhDr. O. Mrňová srovnává evaluační modely a postupy v řadě zemí. Z tohoto pohledu lze také její práci do určité míry považovat za srovnávací studii.

Cíle disertace a zvolené metody řešení

Cíle práce autorka explicitně neformuluje. Můžeme je vyčíst z charakteristiky zaměření disertace, která je předmětem Úvodu: „...se zaměřuji na problematiku evaluace v terciárním vzdělávání, kterou představuje soubor stále nevyjasněných otázek, jako např. zda evaluace skutečně může zkvalitnit vzdělávání, v jaké časové perspektivě, ... zda existují jisté základní principy, při jejichž dodržení může být evaluace úspěšná, kdo jsou klienti evaluace, ... jaký je vztah vnitřní a vnější evaluace...“ (str. 6).

Některé ze zmíněných otázek jsou samostatně rozpracovány v jednotlivých kapitolách a podkapitolách disertace. Za východisko řešení otázek autorka zvolila studium odborné literatury. Uplatnila spíše teoretické metody, jako např. analýzu pramenů, srovnávání modelů evaluace v různých zemích a metodu případové studie, která podává informace o přípravě, průběhu a výsledcích evaluace na Vyšší odborné škole ekonomické ve Zlíně, kde autorka působí.

Obsah disertace svědčí o tom, že autorka problematice pedagogické evaluace rozumí, nekompiluje nastudované informace, ale snaží se je smysluplně spojovat v logické struktury (podkapitoly), do nichž promítá také vlastní stanoviska a poznatky. Přesto se mi zdá, že místy

má disertace až popisný charakter, obtížně se mi dařilo v některých částech disertace rozlišit, co jsou poznatky a závěry autorky a co vyplývá z jiných (citovaných) zdrojů. Dále se domnívám, že velké množství informací a otázek shromážděných v disertaci, autorce neumožnilo jít vždy do patřičné hloubky.

Obsah disertace a její výsledky

Oceňuji, že se PhDr. O. Mrňová snaží v 1. kapitole vypořádat s nejednotnou terminologií a různými přístupy v oblasti pedagogické evaluace a vnést do ní jistý „pořádek“ (lze to však vůbec?). Tato kapitola objasňuje také druhy pedagogické evaluace a evaluační kulturu. Je z ní patrné, jak obtížně se „rozděluje“ pedagogická evaluace na jednotlivé druhy a jak se tyto druhy evaluace vzájemně doplňují. Např. autorka konstatuje, že Smithovy typy evaluace - evaluace programu (projektu) a evaluace praxe – „půjdou pravděpodobně rozdílnými směry“ (str. 17). Neměly by se však naopak doplňovat? Za relativní považuji také rozlišení formativní a sumativní evaluace, což je často uváděno i v současné literatuře. Neměla by však mít každá (tedy i sumativní) evaluace formativní dopad?

A ještě poznámka k rozlišení externí a interní evaluace. Autorka správně uvádí, že se tyto druhy evaluace doplňují. Diskutabilní je ale tabulka (str. 26) shrnující silné a slabé stránky externí a interní evaluace. Porovnávané stránky totiž nemusejí být, podle mého soudu, tak protikladné.

Zajímavý je přehled evaluačních metod, k němuž PhDr. O. Mrňová dospěla a graficky znázornila. A opět se setkáváme s bipolaritou – rozlišením kvantitativních a kvalitativních metod pedagogické evaluace. Toto rozlišení je z hlediska metodického určitě užitečné. Ale – když jsme u těch „drobností“ – neměla by být mezi obdélníčky se slovy „kvantitativní“ a „kvalitativní“ obousměrná šipka?

Na str. 32 autorka konstatuje, že „Hodnocení absolventů je zřejmě nejlepší způsob, jak ohodnotit efektivnost vzdělávacího programu nebo kurzu z hlediska kvality přípravy studentů pro svět práce nebo další studium.“ Čím lze toto tvrzení zdůvodnit?

Zajímavé jsou ve 2. kapitole příklady rolí pedagogické evaluace na některých zahraničních vysokých školách. Nepřipadá autorce postup sebeevaluačního procesu na britských univerzitách (str. 58, schéma) příliš byrokratický?

Třetí kapitola tvoří těžiště disertace a je již zmiňovanou případovou studií pedagogické evaluace Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborné školy ekonomické ve Zlíně. Jde vlastně o popis vývoje evaluačních nástrojů, které byly na této škole uplatňovány. Tato

kapitola je praktickým příkladem, jak lze teorii pedagogické evaluace aplikovat na interní evaluaci střední nebo vysoké školy. Autorka popisuje metody, techniky a postupy i výsledky evaluace na škole, kde působí jako učitelka a zároveň zástupkyně ředitelky školy. Na řadě evaluačních postupů se autorsky podílela a participovala také na celé koncepci této pedagogické evaluace. Svědčí o tom také přílohy disertace.

Celkové hodnocení disertace

Téma disertace je aktuální. Postrádám však explicitní vymezení cílů disertace. Pokud vezmu v úvahu implicitně vyjádřené cíle (záměry autorky), potom mohu konstatovat, že byly do značné míry naplněny. Zvolené metody zpracovávání tématu disertace považuji sice za adekvátní, avšak výsledky jejich použití se mi nejeví tak průkazné. Za přínos považuji utřídění a zobecnění teoretických poznatků z oblasti pedagogické evaluace na vysokých školách. Přínosná je také – z praktického hlediska – případová studie, a to jako reflexe některých teoretických přístupů (v práci také objasňovaných) v konkrétních podmínkách vyšší odborné, resp. vysoké školy. Jako celek je disertace zdařilým výstupem autorčina teoretického studia i praktických aplikací v oblasti pedagogické evaluace. Praktický („metodický“) přínos, dle mého mínění, převažuje nad teoretickým přínosem. Teoretické kapitoly však otevírají prostor pro další teoretické rozpracování a výzkum aktuálních otázek pedagogické evaluace v terciárním vzdělávání.

Závěr

Domnívám se, že posuzovaná práce PhDr. Olgy Mrňové *splňuje základní podmínky* kladené na disertační práci v rámci doktorského studijního programu Pedagogika. Proto doporučuji:

- přijat disertační práci k obhajobě,
- po jejím úspěšném obhájení (a splnění dalších předepsaných podmínek) *udělit PhDr. Olze Mrňové vědecký titul Ph.D. v oboru pedagogika.*

Ve Zlíně dne 12. června 2006

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.

Centrum humanitních studií UNI UTB ve Zlíně